

Maatschappijleer: vakspecifieke toelichting en tips

Nuttige bronnen

1. Leerstofkeuze

- Handboek vakdidactiek maatschappijleer, hoofdstuk 12-14 (www.expertisecentrum-maatschappijleer.nl)
- ProDemos (www.prodemos.nl/Voor-scholen/Voor-docenten2/Lesmateriaal)
- Maatschappijleer Hoofdzaak (www.expertisecentrum-maatschappijleer.nl)
- Wikiwijs Maatschappijleer (<http://vo-maatschappijleer.wikiwijs.nl/>)
- Wikiwijs Maatschappijwetenschappen (vo-maatschappijwetenschappen.wikiwijs.nl/)
- Sites van de uitgeverijen
- Eduapp (<https://eduapp.nl/zoeken/lesideeen/voortgezet-onderwijs/maatschappijleer>)
- Digischool (<http://leermiddel.digischool.nl/vo/leermiddel/browse/v14>)

2. Interessante situaties

- Diversie krantensites + nieuwssites
- Fotopagina van NRC (<http://www.nrc.nl/inbeeld/>)
- Oude examens (www.examenblad.nl)
- Kennislink (www.kennislink.nl/mens-maatschappij)
- Sociale vraagstukken (www.socialevraagstukken.nl/site/)
- Europese waardenatlas (www.atlasofeuropeanvalues.eu)
- Metropolis (www.metropolistv.nl/nl/themas)

3. Vormen van hulp

- Handboek vakdidactiek maatschappijleer, hoofdstuk 15-18 (www.expertisecentrum-maatschappijleer.nl)
- Leerlinggestuurde werkvormen (<http://eerstehulpvoorstarters.weebly.com/leerlinggestuurde-werkvormen.html>)
- Brochure verschillende werkvormen SLO (<http://www.slo.nl/downloads/archief/activerende-werkvormen.pdf>)

4. Werkvormen die in het kader van gedifferentieerd uitdagende lessen voor jouw schoolvak regelmatig kunnen worden toegepast (zie ook (3)).
- Denken, delen uitwisselen (DDU)
  - Argumentatieschema's (o.a. Het Debat, argumentatieschema's van Bart de Koning in Vrij Nederland)
  - Expertgroepen

Vakspecifieke tips

1. Leerstofkeuze

- In principe lenen alle onderwerpen/domeinen zich voor hele-taak-eerst onderwijs.
- Gebruik een actuele kwestie waar maatschappelijke discussie over is, waarbij de discussie gerelateerd kan worden aan verschillende (politieke) visies over oorzaak en oplossingen.
- Gebruik een actuele kwestie waar verschillende groepen in de samenleving bij betrokken zijn en waarbij de overheid een rol heeft in het oplossen van de kwestie
- Gebruik een kwestie waarbij leerlingen theoretische achtergronden kunnen opzoeken in het schoolboek (of geef extra informatie)

2. Formuleren van hele taak

- Formuleer de hele taak op één van de zes niveaus uit de (gereviseerde) Taxonomie van Bloom of RTTI. Voor differentiëerbaarheid kan je hele taken op verschillende niveaus formuleren (startpunt: <http://talentstimuleren.nl/thema/stimulerend-signaleren/rijke-leeractiviteiten/bloom>). Dit kan op alle onderwijsniveaus (vmbo, mbo, havo, vwo).
- Formuleer de taak in termen van een concreet product, zoals een voorspelling, een vergelijking, een keuze, etcetera. Neem in de hele taak het adjectief 'onderbouwd' op en zorg dat de leerlingen weten wat onder 'onderbouwd' verstaan wordt. Verwijs daarbij naar de informatievaardigheden uit het maatschappijleer curriculum.

3. Formuleren van hulp op maat

- Geef leerlingen altijd één of meer keuzes. Die keuzes kunnen bijvoorbeeld gegeven worden op
  - verschillen in perspectieven (sociaal-cultureel, sociaal-economisch, politiek-juridisch; nieuwe MAW programma: Binding, Vorming, Verhouding, Verandering)
  - verschillen in niveaus (lagere orde-denken – hogere orde-denken (Bloom))
  - verschillen in behoefte aan hulp (veel – beetje - weinig)
  - verschillen in aanpak (individueel – groepsgewijs – klassikaal)
  - verschillen in leerstijlen (Vermunt: ongericht-reproductie-betekenisgevend-toepassingsgericht (<http://www.persoonlijke-leerstijl.com/leerstijlen-van-vermunt.html>) ; Kolb: denker- dromer-doener-beslisser (<http://www.leren.nl/artikelen/2003/leerstijlen.html>))

Visies op leren en vernieuwingen in het vak

De hele-taak-eerst onderwijs sluit bij een visie op maatschappijleer waarin het belang van aansluiten op voorkennis, betekenisvolle situaties en integreren van nieuwe kennis wordt benadrukt. Doordat leerlingen verschillen van elkaar, kan met hele-taak-onderwijs recht gedaan worden aan die verschillen, ook al moeten alle leerlingen uiteindelijk dezelfde leerdoelen behalen. Hogere-ordeleerdoelen (analyseren, evalueren en creëren in de taxonomie van Bloom; T2 en I binnen RTTI) lenen zich in principe beter voor hele-taak-eerst onderwijs dan lagere-orde leerdoelen. Hogere-ordeleerdoelen leiden ook eerder tot het zogenaamde 'diep leren'.

De huidige eindtermen voor maatschappijleer bevinden zich vooral op de lagere-orde niveaus (Bloom en RTTI). Hele-taak-eerst onderwijs kan goed worden ingezet om deze leerdoelen te bereiken, al is het aan de docent zelf om de leerlingen naar een hoger niveau van leren te tillen tijdens de lessen en toetsen (ook al wordt dit in de verschillende examens vrijwel niet gevraagd). De eindtermen zullen voor het vak maatschappijleer waarschijnlijk de komende jaren niet veranderen.

Voor maatschappijwetenschappen (havo en vwo) is al wel een grote verandering ingezet. Het nieuwe vak maatschappijwetenschappen wordt vanaf augustus 2017 verplicht op alle scholen (<http://maatschappijwetenschappen.slo.nl/>). Het verschil met het huidige vak maatschappijleer en het huidige maatschappijwetenschappen komt vooral tot uiting in het niveau dat van leerlingen gevraagd wordt en sluit daarvoor beter aan op het hoger onderwijs. In het nieuwe programma ligt de focus op het kennen van kernconcepten uit de sociologie en politicologie en het ontwikkelen van hogere-orde denkvaardigheden en onderzoeksvaardigheden. Leerlingen moeten

verschillende nieuwe situaties (contexten) kunnen herkennen, analyseren en beoordelen aan de hand van deze concepten en met behulp van deze vaardigheden. Het hele-taak-eerst onderwijs is een didactisch sterke manier om leerlingen deze leerdoelen te laten bereiken en geeft veel ruimte voor differentiatie. Bovendien sluit deze benadering aan bij het nieuwe Maatschappijwetenschappenprogramma waarin nadrukkelijk aandacht is voor centrale concepten en paradigma's binnen de sociale wetenschappen. Het sociaal constructivistische formuleren van concepten gebeurt in relatie met de context van al bestaande academisch geformuleerde concepten.